

ОИЛА-ЖАМИЯТ ТАЯНЧИ

Турдиева Моҳира Журақуловна,

Бухоро давлат университети,

Мактабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

mohira.turdiyeva@bk.ru

АННОТАЦИЯ

Бугунги кунда болалар тарбиясида оила ва ота онанинг ўрни нечоғли аҳамиятли эканлиги ҳақида мутафаккирларимиз фикр мулоҳазалари орқали педагогик қарашлар баён қилинган ушбу мақолада фарзандларимизнинг ҳар томонлама етук шахс қилиб тарбиялаш масалалари ва методлари ҳақида фикр юритилган.

Калит сўзлар: оила, ота-она, тарбия, таълим, одоб, ахлоқ, бола, интеллектуал, жисмоний ва ахлоқий саломатлик, хулқ-атвор.

ПОДДЕРЖКА СЕМЬИ-СООБЩЕСТВА

АННОТАЦИЯ

В данной статье изложены педагогические взгляды наших мыслителей на важность роли семьи и родителей в воспитании детей в наши дни.

Ключевые слова: семья, родитель, воспитание, образование, нравы, нравственность, ребенок, интеллектуальное, физическое и нравственное здоровье, поведение.

FAMILY-COMMUNITY SUPPORT

ANNOTATION

This article outlines the pedagogical views of our thinkers on the importance of the role of the family and parents in raising children today.

Keywords: *family, parent, upbringing, education, morals, morality, child, intellectual, physical and moral health, behavior.*

Оила-жамият таянчи. Дарҳақиқат, мамлакатнинг эртанги куни, тинч ва обод бўлиши энг олдин мана шу кичик жамиятда ўсиб-унаётган болаларимизга боғлиқ. Қайси оилада, қайси маҳаллада тарбия яхши йўлга қўйилар экан, ўша оила, ўша маҳалла ва ўша жамият гуллаб-яшнайдди. Фарзанд тарбиясини қачондан бошламоқ керак?, деган савол барчамизни ўйлантиради. Кўпчилик олимлар унга турлича жавоб бериб келганлар. Хусусан, Ибн Сино бола тарбияси билан унинг туғилишидан аввалроқ, она қорнидан бошлабоқ шуғулланиш лозим, деб жавоб берган экан. Оила, одоб-ахлоқ ва таълим-тарбияга эътибор қон-қонимизга сингиб кетган бурчларимиздандир. “Бир болага етти кўшни ота-она” деган ибратли мақол ҳам айнан бизнинг халқимизга хосдир. Мана шу мақолнинг ўзи ҳам фарзанд тарбияси, оилапарварлик биз ўзбеклар учун нечоғлиқ муҳим эканини кўрсатиб беради.

Фарзанд тарбия қилаётган ҳар қандай ота-она ҳар бир ҳаракати, юриш туриши, муомаласи, бошқалар билан ўзаро муносабатида олижаноб фазилатларни намоён эта билиши зарур. Биламизки, бола табиатан ниҳоятда тақлидчан ва кузатувчан бўлади. Шунинг учун унинг атрофдагилари, ота-оналар болага ўз одатлари билан баъзан ўзлари сезмаган ҳолда уларга салбий таъсир қиладилар. Оиладаги кўпол муносабатлар, кўп ёлғон гапириш, ёқимсиз хатти-

ҳаракат бола тарбиясига салбий таъсир қиладиган носоғлом муҳитни келтириб чиқаради.

Фарзанд тарбиясида ота-онанинг муомаласи муҳим ўрин тутди. Бола ота-она томонидан қўпол, дағал сўзлар эшитиб, калтак еб катта бўлса, бу унинг табиатига салбий таъсир қилади. Бу эса ўз навбатида оиладаги носоғлом муҳитда тарбияланаётган боладан “маънавий касал” инсонлар шаклланади. Улар эса жамият маънавиятига ҳам салбий таъсир кўрсатади. Оилада ота-оналар “оммавий маданият” таъсирига берилиб кетиши оқибатида фарзандларнинг тарбиясига ҳам салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ҳар қандай миллат боласи учун ота-она биринчи устоз, улар ўз фарзандларининг ҳар томонлама интеллектуал, ахлоқий, эстетик ва жисмоний ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш муҳим эканлигини ҳис этган ҳолда, таълим-тарбия жараёнига бевосита иштирок этишлари ўқитишнинг интерактив методлари бўйича таълим мазмуни юзасидан ўзларининг билим, малака ва кўникмаларни мунтазам равишда янгилаб бориш имкониятига эга бўладилар.

Оила тарбиясидаги болалар ҳаётини тўғри уюштириш, уларни вақтидан тўғри ва унумли фойдаланишнинг асосий гарови эканлигини ота-оналар ўз фарзандларига ўқитишлари лозим. Оила тарбияси масалалари бўйича Абу Али Ибн Сино махсус «Тадбир ал-манозил» номли асарини ёзган. Унда олим ота-онанинг болаларни тарбиялашдаги вазифаларини ёритган.

Алломанинг фикрича, тарбия бергувчининг бутун диққат – эътибори “боланинг ҳулқ-атворини яхшилашга, тегишли парваришни амалга оширишга, боланинг теварагида у ёқтирмайдиган бирорта нарса ёки ҳодисанинг бўлмаслигини таъминлашга қаратилиши даркор. Буларнинг бариси икки томонлама наф келтиради: 1) боланинг қалби ёлғиз эзгуликларнигина билади ва унда мустаҳкам, ўзгармас ҳулқ-атвор шаклланади; 2) ҳулқ-атвори мана шундай

тартибда такомиллаштириш боланинг жисмоний ривожланишига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Шу боис, боланинг ҳам ахлоқий, ҳам жисмоний саломатлиги унинг тарбиясига боғлиқ бўлар экан”.

Унинг асосий тамойиллари қуйидагича: Алломанинг фикрича, авваламбор ота ўз фарзандига яхши исм қўйиб, унга ҳам жисмонан, ҳам маънан соғлом энага ёки тарбиячи ёллаши лозим. Гўдак эмизикли ёшдан ўтиши биланок, отаси у ҳақда қайғуриши, уни нохуш таъсир ва шу каби қўнғилсизликлардан ҳимоя қилмоғи зарур. Бола олти ёшга қадам қўйганда, уни мураккаб бўлмаган вазифаларни бажаришга ўргатиш керак. Бироқ буни, Ибн Синонинг тавсиясига кўра, эҳтиёткорлик билан, болани ҳаддан зиёд зўриқтириб юбормасдан амалга ошириш, боланинг топшириқни бажаришга қизиқиш билан қарашини назорат қилган ҳолда бажариш лозим бўлади. Ибн Сино бундай болаларнинг хулқ-атвори рисоладагидек ривожланиб, соғлом ва бардам ўсишларига ишонч билдирган. Асарда оилада ота-онанинг вазифаси ва бурчига ва оила муносабатларига тўхталар экан, айниқса ота-оналарнинг оилада меҳнатеварлиги билан фарзандларини ҳам касб ва ҳунарга ўргатиш борасида муҳим фикрлар баён этади. Ибн Сино тарбиявий қарашларида оила ва оилавий масалаларига кенг ўрин берилган.

Ота оилада ўз фарзандларига ҳар томонлама юриш-туришда, нутқ одобида, сўз маданиятида, ўзаро муомала жараёнида энг муҳими амалий иш фаолиятида тўғрилиқ ва ҳаққонийлик, самимийликка намуна бўлмоғи керак. Оилада фарзанд тарбиясининг тўғри йўлга қўйишнинг асосий воситаси унинг маънавий оламида эътиқодни шакллантириш, деб ҳисоблаган эди олим.

Кайковус «Қобуснома» пандномасида ўз фарзандинг сенинг ҳақингда қандай бўлишини тиласанг, сен ҳам ота-онанг ҳақида шундай бўлгил, нединким сен ота-онанг ҳақида не иш қилсанг, фарзандинг ҳам сенинг ҳақингда шундоқ иш қилур, чунки фарзанд мевага, ота-она мевали дарахтга ўхшайдир» деб ёшларни ота-онасини ҳурмат қилишга эъзозлашга, меҳр-оқибатли бўлишга

даъват этади. Ота-она ўз фарзанди учун ҳатто ўлимга ҳам тайёрлигини таъкидлайди. Ҳар бир фарзанд оқил ва доно бўлса, ота-она меҳр-муҳаббатини адо этмакдин бош тортмайди.

Таълим-тарбия – ота-оналар ва мураббийлардан катта сабр, меҳр ва бола тарбиясига илмий асосланган ягона ёндашувни талаб қилади. Фикримизча, олий таълим муассасалари талабалари тафаккурини ривожлантириш тизимини такомиллаштиришда таълим мазмунига мос, шунингдек, таълим жараёнининг бошланғич босқичида талаб этилган замонавий дунёқарашга эга бўлган рақобатбардош кадрларни иш билан таъминлаш муҳим масалалардан бири ҳисобланади.

Албатта бола тарбияси ўта мураккаб ва маъсулиятлидир. Бу ҳар бир ота-онадан ўз устида мунтазам ишлашни, болалар тарбиясига оид барча маълумотлардан баҳобар бўлиб боришни талаб этади. Фарзанд тарбияси бу шунчаки тажриба, оддий кўрсатма ва билимлар жамланмаси эмас, балки ўз ичига диний-ахлоқий билимлар, тиббиёт, этика, психология, педагогика каби соҳаларига оид билимларни ҳам қамраб оладиган мураккаб жараёндир. Бугунги кунда оилавий тарбиянинг қийинлашуви шундаки, биринчидан, жамият тараққий этиб боргани сари ҳар томонлама етук инсонни шакллантириш талаблари ортиб бораверади. Бу эса оилада болага ахлоқий, меҳнат, экологик, эстетик, диний ва жинсий тарбия бериш сифати ва кўламини ошириш талабини кўяди.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, оилада ватанга садоқат, ота-онага оқибат, оила аъзолари ўртасида ўзаро ҳурмат, меҳр-мурувват омиллари ўсиб келаётган ёш авлод онгига сингдирилади. Оиладаги маънавий муҳитни барқарорлаштириш ота-онада фарзандлар, фарзандлар олдида ота-онага нисбатан бурчларини, уларнинг жамият олдидаги масъулиятини кучайтиришга хизмат қилади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Turdieva M. J. Content of development of creative skills of preschool children based on individual and innovative approach //Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities. – 2022. – T. 2. – №. 1.5 Pedagogical sciences.

2. Jurakulovna, Turdieva Mokhira. "Pedagogical Creativity-Requirement Of Today." European journal of innovation in nonformal education 2.2 (2022): 236-240.

3. Турдиева М. Шахсга yo 'naltirilgan yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish modeli //Центр научных публикаций (Buxdu. Uz). – 2021. – T. 8. – №. 8.

4. Турдиева М. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda шахсга yo 'naltirilgan ta 'limning o 'rni //Центр научных публикаций (Buxdu. Uz). – 2021. – T. 8. – №. 8.

5. Turdiyeva M. J. Ta 'lim-tarbiya jarayonida pedagogik o 'yinlar va ularning шахс rivojlanishiga psixologik ta 'siri //Scientific Progress. – 2021. – T. 2. – №. 7. – C. 990-995.

6. Turdiyeva M. J., Davronova G. M. Q. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarishda o 'yinchoqlarning roli //Scientific Progress. – 2021. – T. 2. – №. 7. – C. 996-1002.